

Motion till riksdagen

1988/89:Kr232

av Lola Björkquist m. fl. (fp,c,mp)

Fortsatt utbyggnad av Vadstena slotts vallar

Vadstena slott är en riksklenod från 1500-talet. Tre verksamheter av riksintresse är knutna dit. Det är landsarkivet, stiftelsen Vadstena slotts möblering och stiftelsen Internationella Vadstena-akademien. Slottet visas för allmänheten och rymmer också tillfälliga utställningar.

Landsarkivet

Landsarkivet i Vadstena har funnits i 90 år. Vid årsskiftet 1984/85 stod den västra vallen återuppbyggd för arkivets räkning. Redan på planeringsstadiet fastslogs uttryckligen att dimensioneringen avsåg handlingar fram till år 1990. Man förutsatte att därefter skulle även de södra och västra vallarna återuppbyggas, och skisser upprättades. I en broschyr från byggnadsstyrelsen i april 1985 finns återgivet plan I av slottsanläggningen med fullt utbyggda vallar för arkivmagasin.

Ur antikvarisk miljösynpunkt är det angeläget att de återstående vallarna byggs ut så att slottsanläggningen återfår sitt ursprungliga utseende. Enligt riksantikvarieämbetet fick inte tidsrymden bli mer än 10 år mellan fullt utbyggda vallar och byggestarten av den östra vallen 1982. Tre återstår och ännu har inte ens projekteringen för den södra vallen startat.

Som påtalats i flera motioner de senaste åren, tvingas landsarkivet att hushålla med de återstående hyllmetrarna. Arkivet skulle i annat fall redan vara helt fullt.

1984 gjordes beräkningar över i vilken takt leveransmogna handlingar skulle inkomma till landsarkivet. Sedan dess har det inträffat förändringar inom den statliga administrationen. Krav på inleverans av upphörda myndigheters arkiv har därför ökat i snabbare takt än beräknat.

Landsarkivet har också till uppgift att rädda värdefulla enskilda arkiv. I själva verket är det utomordentligt viktigt att så kan ske, då det offentliga arkivmaterialet endast belyser en samhällssektor. Landsarkivet har särskilt försökt att rädda betydelsefulla företagsarkiv. Bland de arkiv av detta slag som lämnats till landsarkivet kan nämnas sådana som härrör från Finspångs bruk, Munksjö pappersbruk, Jönköpings tändsticksbolag (c:a 200 hm), Göta kanalbolag, Ankarsrums bruk och Fiskeby bruk. Sådana arkiv är av stort värde för vår industrihistoria och det finns ytterligare sådant material som borde tas till vara.

Av beräknade inleveranser på 100 hm/år tog landsarkivet 1987 emot 845 hm. 1988 torde slutliga beräkningen hamna mellan 300 och 400 hm. Den

dominerande mängden kom från myndigheter bl.a. upphörda vårdinstitutioner.

Mot. 1988/89
Kr232

Det är helt oacceptabelt att stora enskilda arkiv inte längre kan tagas emot och att handlingar får ligga kvar på myndigheterna.

Ianspråktagna magasin, dess kapacitet samt resterande arkivutrymme:

Magasin	Kapacitet	Återstår jan. 1989
Östra vallen	23 500 hm	ca 600 hm (fullt om inte leveranser stoppats)
Annexet (f.d. bryggeriet)	2 100 hm	Fullt
Rikssalen och angränsande rum (magasin som ej ger gullgott skydd t.ex. mot brand)	2 300 hm	Smårum kvar
Summa	27 900 hm	

Det måste också understrykas att kyrkobokföringens överflyttande år 1991 till de lokala skattemyndigheterna – dessa skall endast ta emot aktuella personakter från pastorsämbetena – kan komma att innebära att landsarkiven får ta emot stora bestånd kyrkoarkivalier. Om, som har föreslagits, Östergötland blir intensivdataområde, kommer ytterligare krav att ställas på landsarkivets magasinresurser.

Ur forskningssynpunkt är det viktigt att arkiveringsmaterialet inte får en statlig slagsida eller blir liggande i årtal i olämpliga arkiv. De måste också kunna tillhandahållas på ett lättillgängligt sätt. Det nyligen inrättade Lokalhistoriska institutet vid universitetet i Linköping är således beroende av dessa faktorer för sin forskning.

Vad händer då efter färdigställandet av södra vallen, som får en kapacitet om närmare 32 000 hm? Självklart är att bestånden i landsarkivets sekundära magasin, stora rikssalen med angränsande rum och annexet, flyttas till det nya magasinet. Det skulle röra sig om ett bestånd om ca 4 500 hm. Härtill kommer den återstående delen av redan nu sedan länge leveransmogna handlingar som inte kan tas emot.

Då det under alla omständigheter tar några år innan det nya vallbygget kan stå klart, får man räkna med att pressen på landsarkivet att ta emot arkivhandlingar har ökat ytterligare. Under alla omständigheter skulle landsarkivet snabbt ta ca en tredjedel av södra vallbyggnaden i anspråk. Med en fortsatt genomsnittlig årsaccession om ca 1 000 hm skulle landsarkivet under förutsättning att inget onormalt inträffar, därutöver ha plats för ca 20 års accessioner. Man finge eventuellt räkna med en viss korttidsuthyrning av en del av det södra vallmagasinet, t.ex. till kommun och landsting. Tänkbart vore även att man i detta läge kunde rädda ytterligare företagsarkiv.

Möbleringen av slottssalarna

Statens konstmuseer och Nordiska museet samarbetar med stiftelsen för Vadstena slotts möblering, som bildades 1968.

Tack vare enskilda personers stora och outtröttliga engagemang har slottets kapell och en del salar numera inretts med möbler och tavlor. Hitintills har 100 föremål deponerats och 50 föremål har inköpts av stiftelsen.

som stöds av Vadstena kommun, företag och enskilda. Länets landshövding är ordförande i stiftelsen.

Den fortsatta rekonstruktionen av slottssalarna får då inte hindras av landsarkivets allt påtagligare brist på utrymme för sin verksamhet.

Riksantikvarieämbetet har tillsammans med länsturistnämnderna riksomfattande ambitioner att kombinera bra turistmål med god kultur. Vadstena slott är ett utmärkt exempel på detta genom uppmöbleringen av salarna, sommarutställningar och inte minst stiftelsen Vadstena-akademiens verksamhet.

Vadstena-akademien

Internationella Vadstena-akademien, som nyligen fyllde 25 år, utför en världsunik operagärning. Den lockar årligen 6 000 besökare till Vadstena slott. Även här uppbärs ett riksintresse genom många människors idealitet. Denna verksamhet måste kunna garanteras även i fortsättningen.

Vadstena slott, som ett kulturcentrum, är beroende av den fortsatta utbyggnaden av vallarna då alla de tre nämnda verksamheterna är beroende av varandra.

Projekteringen av den södra vallen måste snarast påbörjas. Skälen härför har påtalats i motionen. De är av riksintresse och kan sammanfattas enligt följande:

- Att landsarkivets akuta behov av lokaler kan tillgodoses.
- Att slottsanläggningen återfår sitt ursprungliga utseende.
- Att fler slottssalar kan tas i anspråk för uppmöblering och visas för allmänheten.
- Att Vadstena-akademiens verksamhet kan garanteras även i fortsättningen.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillbyggnad för landsarkivets räkning vid Vadstena slott.

Stockholm den 20 januari 1989

Lola Björkquist (fp)

Karl-Göran Biörsmark (fp)

Anna Wohlin-Andersson (c)

Roland Larsson (c)

Lars Norberg (mp)

Mot. 1988/89
Kr232